

Крикливий В.А.
*студент філософського факультету
Київського національного університету імені Тараса
Шевченка*

ІДЕОЛОГІЯ НОВИХ ПРАВИХ У ПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Ідеологія «нових правих» сформувалася в певну політичну течію вже після Другої Світової війни, а саме приблизно в 70-х роках ХХ століття. Така метаморфоза правої платформи в політиці можна сказати була явищем, яке було, як на мене, насправді відповіддю на політичну кон'юнктуру. І тут можна виділити кілька основних причин, як от поразка Гітлера у війні. Ця війна була дуже виснажлива для європейського континенту і загалом принесла всезагальну руйнацію для країн, як і в економічному плані, так і в демографічному. Після цього почалося різке засудження різних крайніх націоналістичних сил, що поставило на довгий час різні неофашистські і навіть просто націоналістичні, рухи в маргінальне становище в більшості країн Європи.

З іншого боку, було помітно, до яких наслідків привів більшовицький режим Сталіна, що призвело до засудження різними «лівими» ідеологами «першої пролетарської держави» про причині відсутності демократії і свободи слова. Також вони повели боротьбу навіть проти, мабуть, найважливішого постулату Маркса - «месіанства пролетаріату», що в свою чергу і виразилося в тому, що «класова боротьба» в ідеології неомарксизму була замінена «боротьбою ідентичностей». Засудження більшовиків СРСР призводило до того, що крайні ліві рухи переорієнтовувалися на нових ідолів, зокрема аргентинського революціонера, заслуга якого полягала в комуністичній революції на Кубі - Ернесто «Че» Гевару, а також «Великого Кормчого», який будував комуністичний лад в Китаї

- Мао Цзедуна. Обидві постаті далеко не показали своїми діями, що вони були демократами, але молодь 60-х років, яка зайняла собі нішу «борців за свободу» взяла собі цих постатей на бойові знамена.

Така масова тенденція до ліволіберального руху, особливо серед студентства європейських університетів, посприяла тому, що ці ідеї почали все більше завойовувати тодішній дискурс. Відгукнувшись на клич свого ідеолога Антоніо Грамші, прихильники лівих ідей почали «захоплювати» університетські кафедри та пости редакторів журналу - головні рупори пропаганди. Так можна констатувати факт, що друга половина ХХ століття завершилася перемогою і повним домінуванням лівих ідей в культурному полі, що відчутно й досі. Звісно що до такої «моди на лівизну» виникала опозиція в середовищі інтелектуалів. Саме так, в протигагу до «нових лівих» постав рух «нових правих», який як і їхні опоненти не ототожнював себе зі старими. Тепер більш детально розглянемо на кого опиралися праві інтелектуальні кола і яким ідеям вони симпатизували.

Як відомо, «нові праві» традиційно асоціюються з іменами двох видатних французьких філософів - Домініка Веннера та Алена де Бенуа. Та «батьками-засновниками», що створювали основу цієї ідеології називають Юліуса Еволу, Ернеста Юнгера, П'єра Дріє ля Рошеля та інших. Як зазначає російський філософ, якого можна вважати найбільшим проповідником ідей «нових правих» Олександр Дугін зазначає, що « "Нові праві" різко відрізняються від традиційних французьких правих монархістів, католиків, германофобів, шовіністів, антикомуністів, консерваторів і т.д. практично за всіма пунктами. "Нові праві" прихильники "органічної демократії", язичники, германофілів, соціалісти, модерністи і т.д.» [1]. Тому зараз я по порядку розберу більшість з цих ярликів, що їх повішав Олександр Гелійович на французьких мислителів.

Мабуть перше, про що варто зазначити, адже це якраз дуже

сильно різнить з їхніми колегами по правій платформі, це національне питання і глобалізм. «Нових правих» зовсім не можна назвати шовіністами, чи прихильниками етнічного націоналізму в його загальновизначеному сенсі, але... Можна сказати, що прихильники цієї ідеології є одночасно глобалістами в плані цивілізаційного націоналізму. Поясню, що я маю на увазі. «Нових правих» можна назвати націоналістами Європи, себто цивілізаційними патріотами. За основу була покладена ідея об'єднаної Європи.

Як пише у своїй праці Олександр Дугін, що «"Нові ліві" вважають Etat-Nation надто "правим", занадто "тоталітарним" і "репресивним", занадто "консервативним" утворенням від якого слід відмовитися в ім'я прогресу, а "нові праві", навпаки, цю ж державу-націю (Etat-Nation) відносять до занадто "модерністського", надто антитрадиційного етапу європейської історії, коли істинно традиційна європейська Імперія була зруйнована нігілістичним і світським французьким абсолютизмом».[1] Тобто ідея об'єднаної Європи бере свій у «нових правих» ще з філософії вищезгаданого трішки одіозного італійського філософа-традиціоналіста барона Юліуса Еволи, а саме з його концепції традиційної Імперії.

З іншого боку, ще варто розглянути аспект, що «нові праві» прагнуть повернути той період часу, коли Європа керувала світом, себто європейські держави мали колонії по всьому світу, чи навіть ще далі, коли Греція і Рим - були колыскою світовою цивілізації. Натомість як ми пам'ятаємо в XX столітті Європа була, по факту, лише «полем битви» між США і СРСР, між лібералізмом і соціалізмом. Не могли французькі інтелектуали стерпіти того, що колишні метрополії самі стали колоніями.

Проте, тут також варто згадати і ще одних «батьків» ідеології, а саме Ернеста Юнгера і П'єра Дріє ля Рошеля. Про це власне і писала український філософ і дослідниця цієї ідеології Олена Семеняка, що «знаменна зустріч двох письменників у

окупованому Парижі: франкофіла Ернста Юнгера з германофілом П'єром Дріє Ла Рошелем, описана засновником французьких нових правих Аленом де Бенуа, що особисто знав Юнгера. Це була вже друга зустріч: перша сталася в 1915 р., але тоді вони обмінювалися вогнем, а не рукостисканням, за спогадами, слухаючи дзвони тієї самої сільської церкви. Утім, обидва «опиралися ворогу силою зброї, не відчуваючи ненависті до нього», а Дріє Ла Рошель ще й присвячував німцям вірші. Як і Юнгер, він був націонал-революціонером, і, щойно відгрімилі залпи першої світової, вбачав у пан'європеїзмі єдину протидію послабленню своєї батьківщини та Європи загалом на тлі стрімкого росту наддержав - СРСР і США. Есе «Женева чи Москва» (1928) уже на рівні назви пропагувало ідеал Єдиної Європи, яка здеградувала, словами Дріє Ла Рошеля, до поля боротьби між американським капіталізмом та російським імперіалізмом». [5] Так, саме тоді, в часи Першої Світової війни почалося усвідомлення в багатьох, що ця війна - це війна, яка, по суті, може бути названа «братовбивча», а європейські народи значно ближче один до одного.

Ну добре, ми визначили, що прихильники описуваної нам ідеології були цивілізаційними патріотами, ну але не все так просто. Невже це течія в правому русі, яка базується на інтернаціональній, а по факту антинаціоналістичній основі? Ні, все зовсім виявляється не так. «Нові праві» якраз є противниками будь-яких проявів космополітизму, але, аби не впадати в крайнощі етнічного шовінізму, вони ставлять на це місце ідею етнічного плюралізму і (звертаю на це увагу) регіонального націоналізму. Суть цієї ідеї, що будувати потрібно Європу, яка буде домівкою для всіх етносів, що її населяють, і ці етноси, зокрема їх культура, традиції і т.п., будуть зберігатися і розвиватися, але на політичному рівні суб'єктом має виступати Європа.

З цього випливає основна теза, яку плекають всі мислителі цієї течії «нам потрібний багатополярний світ». Ось що про це

пише Ален де Бенуа: «Зі служіння народу випливає «захист справи народів». Захищати народну справу - це значить захищати різноманіття, яке є основним багатством людства. Зробити так, щоб нові покоління передали наступним примножені багатства попередніх. Більш конкретно питання полягає в тому, рухаємося ми у напрямку до однополярного світу або до багатополярного. Однополярний світ був би світом збіднілим, світом без відмінностей, в якому б закріпилася гегемонія світової держави - Сполучених Штатів. Навпаки, багатополярний світ - це світ, організований великими блоками культур і цивілізацій, де кожен полюс є полюсом регулювання глобалізації». [4]

Ще одним важливим аспектом, який вирізняє нас «нових правих» з поміж інших - це досить антикапіталістична позиція. Важливо розуміти, що це навіть не йде протиставлення ринковій економіці, як такій, а капіталізму як ідеологічному противнику, як флагману лібералізму. До прикладу, у книзі «Проти лібералізму» Ален де Бенуа відводить цілу главу для критики цієї системи, де він опирається часто навіть на мислителів ліворадикального крила, зокрема на французького мислителя та ідеолога революційного синдикалізму Жоржа Сореля і його думку, «все піднесене вбив буржуа». Насправді це не найбільш фундаментальна позиція «нових правих», тому надовго зупинятися на ній не потрібно, проте тут варто зрозуміти одну цікаву деталь. От анти капіталізм, так? Здавалося б цілком ліва тематика, але раптом у «нових правих». Чому? Невже «замкнулася підкова»? А насправді-то виявляється, що антикапіталізм різний буває. Тому якщо з точки зору марксистів перехід від феодалізму до капіталізму - це історичний розвиток, і це все так і має бути, то якраз для «нових правих» - це повний крах Традиції і подібних речей.

Релігія - ось про що ще варто поговорити, хоч і знову-таки небагато. Тут взагалі особисто в мене виникає певний дисонанс, тому що якщо говорити про народження Європи і цінності на

яких вона формувалася - це безумовно християнство. Освальд Шпенглер свого часу «очі відкрив» на цю проблему, коли виявилось, що Римська імперія - це ще не зовсім Європейська цивілізація. Натомість Ален де Бенуа так не думає. Є у нього досить цікава книжка «як можна бути язичником», де він проголошує, що потрібно повернутися до...старих богів наших дідів. Причому насправді, як на мене, він виступає не теологічної точки зори, бо аргументи його не полягають в тому, чому боги язичників існуючі, ні! Він звинувачує «юдео-християнську» віру в наступних моментах, що протилежні до язичництва, а саме: у християнстві людина відірвана від природи, у християнстві божество відірване від людини (звинувачення в тому, що цим християнство веде до індивідуалізму), християнство тоталітарне і не допускає інакомислення - як на мене, основні тези.

Питання релігії я спробую ще зачепити трохи нижче, а зараз основна ідея, яка проходить ниткою через всю концепцію - боротьба проти прав людини. Здавалося б, зараз до прав і свобод людини апелюють всі, але якщо більшість їх розглядає в позитивному світлі, як найбільше досягнення людства і т.д. і т.п., то «нові праві» навіть абсолютно навпаки. Зокрема, посилаючись на вже знайомого нам Алена де Бенуа, варто подивитися що ж він про це пише: «Є три причини, за якими можна оскаржити ідеологію прав людини. По-перше, вона використовує концепцію права, яке не відповідає тому, чим право було спочатку. Спочатку право визначається як співвідношення справедливості і рівності. Право нерозривно пов'язане з поняттям відносин. Право вказує, що і кому має належати в рамках відносин між людьми. Це об'єктивне право. На початку епохи модерну, тобто в кінці Середніх століть, з'являється інша концепція права - право в суб'єктивному сенсі, коли право перестає бути тільки ставленням, тільки співвідношенням, щоб стати атрибутом індивідуальної природи індивідуума. Ліберальне право говорить, що у кожної людини є

індивідуальні «природні права», обумовлені самою людською природою. Більш того, ідеологія прав людини, незважаючи на те що вона претендує на універсальність, є насправді глибоко етноцентрична, оскільки вона спирається на таку антропологію, яка відповідає лише певному історичному моменту в історії Заходу, але зовсім не відповідає поняттю про людину в традиційних суспільствах. Нарешті, головна мета ідеології прав людини - захист свобод, це мета, яку я зовсім не заперечую, але її неможливо досягти через економічні чи юридичні процедури. Вона може бути досягнута лише через глибоко політичні процедури. Захищати свободи - це політична мета, яка вимагає політичних засобів для того, щоб бути досягнутою». [4]

І ця цитата абсолютно не вичерпує всієї аргументації, чому права людини - це погано. Тому я наведу ще ось таку думку Жозефа де Местра, яка також використовується для опонування противникам, а саме «Я ніколи не бачив людину. Я бачив француза, англійця, іспанця, але ніколи людину». Тому як немає ніякого «людства», так і немає ніякої «людини» - ось основна позиція нових правих. І звісно ж, апеляція і до Традиція, що наприклад свобода - не право, а привілей. Загалом розбору питання прав людини в «нових правих» варто присвятити окрему наукову роботу.

Наостанок скажу, що я звісно намагався охопити декілька ключових позицій в ідеології, хоч і поспіхом. Я думаю, цілком справедливе, якщо мене спитати: «ну от добре де Бенуа і Веннер, а от що, Україну ця ідея оминула?» Ні, досить багато політичних організацій в Україні називають себе «новими правими». Я навіть дозволю собі написати, що навіть неофашисти переходять в стан «нових правих» швидше, чим парафії УПЦ МП до ПЦУ. Натомість найбільшою організацією, що стоїть на цій платформі - це політична партія «Національний корпус», яка відійшла від етнічного українського націоналізму і стала на позиції всеєвропейського націоналізму, який вона втілює через проект «Інтермаріум».

Список використаних джерел:

1. Дугин, А. Г. Основы геополітики / Александр Гельевич Дугин. — Москва: Арктогея, 2000;
2. Дугин А. Г. Четвёртая политическая теория / Александр Гельевич Дугин. — Москва: Амфора, 2009;
3. Бенуа А. Как можно быть язычником. / Амон де Бенуа. — Москва: Русская Правда, 2004. — 240 с.
4. Бенуа А. Против либерализма: к четвертой политической теории. / Амон де Бенуа. — М.: Амфора, 2009. — 480 с.
5. Семеняка О. Третій шлях і «нові праві». У чому нові і праві «нові праві» [електронний ресурс] / Олена Семеняка. - режим доступу: <http://politonomia.org.ua/page/tretii-shliakh-i-pravi-novi-pravi.html>